

Uvodno obraćanje visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Valentina Inzka na konferenciji o implementaciji OSCE-ovog Kodeksa o političko-vojnim aspektima sigurnosti u Jugoistočnoj Evropi

Učenje iz pozitivnih iskustava

Dame i gospodo,

Prvo bih želio zahvaliti ambasadoru Herbertu Salberu i Garyju Robbinsu što su me pozvali da govorim na ovom važnom događaju. OSCE i dalje igra ključnu ulogu u Bosni i Hercegovini i moj ured i ja imamo bliske radne odnose sa OSCE-om u nekoliko važnih područja.

Što se tiče konkretne teme o kojoj ćete razgovarati na današnjem seminaru:

između ostalog, OSCE-ov Kodeks o političko-vojnim aspektima

sigurnosti posebno povezuje

- *“ekonomsku i ekološku saradnju sa miroljubivim međudržavnim odnosima”.*

Kodeksom se potpisnici obavezuju da

- *“realiziraju vlastite sigurnosne interese u skladu sa zajedničkim naporima na jačanju sigurnosti i stabilnosti u području na kojem djeluje OSCE i šire”.*

i daje se mandat za

- *“obavljanje demokratske kontrole vojnih, paravojnih i unutrašnjih sigurnosnih snaga kao i obavještajnih snaga”.*

Ove ključne tačke sam izvukao kako bih ilustrirao temeljnu činjenicu da je posao koji se obavlja u okviru Kodeksa u zemljama koje učestvuju na ovom sastanku komplementaran i konzistentan sa širim društvenim, ekonomskim i političkim razvojnim pravcem Jugoistočne Evrope.

Učenje iz pozitivnih iskustava

Ovo je posebno važno jer u mnogim zemljama u ovom regionu, uključujući Bosnu i Hercegovinu, vojna i sigurnosna reforma bila je na čelu jednog šireg reformskog procesa. Države koje su bile duboko militarizirane i u kojima su demokratska kontrola oružanih snaga i sigurnosni aparat bili slabi, uspješno su promijenile odnos između građana i onih čiji je posao da ih štite. One su uspostavile demokratski nadzor uz istovremeno jačanje efikasnosti i odgovornosti. U skoro svakom slučaju, one su bile u stanju da smanje broj pripadnika vojske i trošak vojnog i sigurnosnog sektora i to su izvršile bez umanjivanja operativnih kapaciteta ili efikasnosti.

Ovo je sektor u kojem je moguće graditi dalje na osnovu

postignutih uspjeha.

U protekle dvije decenije cijela Jugoistočna Evropa prošla je kroz tranziciju koja je bila burna. Ona je uključivala politička, ekonomska i socijalna previranja. Ne samo da je vojni i sigurnosni sektor bio sam po sebi prethodnica uspješnih promjena, nego su reforme u ovom sektoru na određen način dotakle i ključna politička, socijalna i ekonomska pitanja.

Stoga je važno da učimo iz pozitivnih iskustava.

Vjerujem da postoje dvije osnovne lekcije i one su sadržane u poentama koje sam dao na početku mog obraćanja.

Kodeksom se potpisnici obavezuju da *“realiziraju vlastite sigurnosne interese u skladu sa zajedničkim naporima”*.

Drugim riječima, sigurnost je nedjeljiva – ako jedna zemlja krene vlastitim putem, kolektivno blagostanje njenih susjeda bit će dovedeno u pitanje.

Ovaj princip se na poseban način odnosi na Jugoistočnu Evropu, gdje smo u vrlo skoroj prošlosti vidjeli tragediju do koje dolazi kada susjedi krenu u rat.

Kodeksom se daje mandat i operativni kapacitet za razvoj vojnih i sigurnosnih struktura koje će pomoći da se spriječi svako ponavljanje nesreća iz proteklih dvadeset godina.

Ne samo na papiru nego i u stvarnosti.

Činjenica je da se ovaj kodeks u Jugoistočnoj Evropi provodi uspješnije nego što se većina posmatrača usuđivala i nadati prije jednog desetljeća. Regija je vojno stabilna; kolektivna sigurnost je uvedena u zvanične vojne i diplomatske strukture i ima punu podršku svih zemalja članica OSCE-a.

U vezi s tim, želim pohvaliti rad koji je OSCE obavio u izradi i omogućavanju raznih programa saradnje – za činjenicu da svi

mi učestvujemo na ovoj konferenciji zaslužni su, politički i logistički, rad i misija OSCE-a, a to je samo vrh ledenog brijega kada je riječ o naporima ove organizacije na vojnom i sigurnosnom polju u jugoistočnoj Evropi.

Novi pozitivni imidž

Ako je sigurnost nedjeljiva: šta je sa diplomatijom? Šta je sa trgovinom? Šta je sa ekonomskim razvojem? To je posebno bitno sada, u vrijeme globalne ekonomske recesije.

Mislim da nema mjesta sumnji da su i ovo oblasti koje su regionalno nedjeljive.

Ili ćemo svi ostati siromašni zajedno ili ćemo se svi obogatiti zajedno.

U najboljem slučaju, svi ćemo zajedno ući u Evropsku uniju i NATO – jer iskustvo jedne zemlje pomaže drugoj, a zemljama je lakše napredovati na putu priključenja EU ako i njihovi susjedi napreduju u istom smjeru.

Isto važi i za politički, socijalni i materijalni napredak u cjelini. Regija će izgraditi zrelu i jaku demokratsku kulturu i energičnu tržišnu ekonomiju ukoliko se susjedne zemlje budu kretale u istom smjeru.

Mislim da je jedna od stvari koje moramo zajedno uraditi da bi se ojačao i omogućio takav zajednički napredak ta da pokrenemo dugi proces mijenjanja načina na koji ostatak svijeta gleda Jugoistočnu Evropu.

Istina je da se ova regija odmakla od nasilja i neuspjeha devedesetih – ali njen imidž na ostatku kontinenta i dalje ne odražava napredak koji je postignut. Ipak, mijenja se i taj imidž. Činjenica da je turizam u BiH ove godine porastao za 12%, u poredjenju sa prošlom godinom, indikator je porasta povjerenja u sigurnost u BiH.

Kad je u pitanju imidža BiH u očima ostatka kontinenta, mislim da se i tu može izvući pouka iz vojne i sigurnosne reforme.

Odnos između građana i njihovih vojnih i sigurnosnih službi iz temelja je promijenjen i taj promijenjeni odnos duboko je utjecao na društvo. Kako bi se provela tako ogromna promjena, postalo je neophodno pozabaviti se i promijeniti raširenu percepciju, a to se postiže kroz proaktivnu i dinamičnu komunikaciju.

Danas, Jugoistočna Evropa izranja iz dugog perioda dramatičnih promjena, a ključno je da se o ovoj promjeni obavijeste i da se ona objasni i onima van same regije: diplomatskim putem i putem medija, tako da potencijalni partneri u napretku – a to su između ostalog privatni investitori i strane vlade – shvate da je ovo regija rasta, a ne raspada, regija kreativne saradnje, a ne nasilja, regija ogromnog ekonomskog potencijala, a ne ekonomske letargije.

Čitav region ima 55 miliona potrošača, bilateralna trgovina dostiže vrijednost koja se mjeri milijardama eura a postoji potencijal da taj iznos bude još veći. Sada je vrijeme za investiranje u BiH.

Demokratija se mora promovirati i braniti

Drugi princip koji sam spomenuo tiče se odredbe Kodeksa da strane potpisnice moraju osigurati *“demokratsku kontrolu vojnih, paravojnih i unutrašnjih sigurnosnih snaga kao i obavještajnih službi.”*

Činjenica je da demokratija nije nešto što se samo od sebe čudesno pojavi u zemljama i dobroćudno se nametne političkom i vojnom sistemu. Ona se mora promovirati i braniti.

Mislim da je u mnogo naših zemalja upravo vojni i obavještajni sektor imao vodeću ulogu.

Možda je to uzrokovano činjenicom da je potreba da se vojne i sigurnosne strukture stave pod demokratsku kontrolu bila očigledna sama po sebi na samom početku procesa tranzicije, te su političari usmjerili svoju pažnju da to i ostvare (iako su, naravno, ostali neki tragovi prethodnih režima koji su nastojali učiniti suprotno i zadržati *nedemokratske* mehanizme kontrole).

U svakom slučaju, svjedoci smo da je demokratski nadzor nad vojskom uspostavljen kao standard u cijelom regionu, čime je poslan veoma važan signal svim drugim sektorima društva. Vojne i sigurnosne agencije su odgovorne građanima koje štite; one nisu na raspolaganju maloj grupi moćnih pojedinaca niti bi trebale biti.

Isto se odnosi na sva dobra koja pripadaju građanima – uključujući, na primjer, javna preduzeća i državnu imovinu.

Omalovažavanje birača

Domaćin ovog sastanka je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, institucija koja sada ima bogato pozitivno iskustvo koje može podijeliti sa vladama drugih zemalja regiona. Reforma odbrane u ovoj zemlji je mudro osmišljena i provedena, uz izuzetnu profesionalnost. Rezultati su jasni: Bosna i Hercegovina sada ima oružane snage koje su operativno efektivne, ali i ekonamične, i koje su dale pozitivan i važan doprinos međunarodnim mirovnim misijama u Africi i na Bliskom istoku.

U drugim sektorima, kao što vam je poznato, Bosna i Hercegovina prolazi kroz prilično turbulentan period, što je u velikoj mjeri uzrokovano činjenicom da se nekolicina političkih lidera udaljila od pragmatičnog pristupa. Među brojnim hitnim i neophodnim reformama, tokom proteklih godina nismo vidjeli istu usredotočenost na razborita rješenja i kreativnu implementaciju koje smo mogli vidjeti u reformi odbrambenog i obavještajnog sektora.

Međutim, nesumnjivo ćemo vidjeti ovaj fokus.

U to sam siguran.

Zbog dva razloga.

Prvo, sve je snažnije i učestalije nezadovoljstvo javnosti ponašanjem vodećih stranačkih lidera. Desetine hiljada ljudi izgubilo je posao u Bosni i Hercegovini od kraja prošle godine, a političko rukovodstvo do sada nije pokazalo bilo kakav stvarni ili konstruktivan interes za ekonomiju.

Ovo nije ignorisanje birača. Naime, ovo je omalovažavanje birača.

Jednostavna je istina da vlade koje su na čelu u vrijeme ekonomske katastrofe potpuno izgube izbornu podršku.

Drugi razlog je to da međunarodna zajednica ima mehanizme da usmjeri političku pažnju na stvarne probleme i obaveže domaće lidere da rade u cilju iznalaženja rješenja. Nastavit ćemo pomagati u pronalaženju rješenja svim sredstvima koja budemo smatrali neophodnim – to traži strpljenje, ali strpljenje ne znači neaktivnost. I učinit ćemo sve što bude potrebno kako bi došli do prelomnog trenutka, odnosno ostvarili toliko značajan napredak koji građani Bosne i Hercegovine tako željno iščekuju.

Na kraju, dozvolite da izrazim nadu da će ova konferencija biti produktivna – zato što će pitanja kojima se bavite imati uticaj daleko van okvira odbrambenog i sigurnosnog sektora. U prošlosti je to uvijek bila pozitivna činjenica, s obzirom da je napredak u odbrambenom i sigurnosnom sektoru doprinio cjelokupnom napretku i osnova je za napredak u drugim područjima. Vi radite u sektoru u kojem je uspjeh mnogo učestaliji od neuspjeha – a svi mi možemo naučiti nešto i izvući koristi iz toga.

Hvala.